

SINIRDAN HATIRAYA: ŞUMNU YOLCULUĞU

Emre Pekyürek

- Hamzabeyli hududundan içeri girip de tek şeritli, kıvrım kıvrım orman yoluna düştüğümde sanki zamanın dahi bu yeşil örtü altında ağır ağır yürüdüğünü görür gibi oldum. Ağaçların gölgesi yola eğilmiş, dallar birer kemer misali başımda saf tutmuştu. Bu dar ve mahcup yolun nihayeti Balkan diyarının kadim menzillerinden biri olan Şumnu idi.

Şehre ilk nazar ettiğimde gönlüme garip bir hüznün çöktü: Sanki bir zamanlar yaşanmış büyük bir harbin ardından donup kalmış bir levha gibi gri, suskun ve derin bir sükût içinde... Lakin bu sükût zannedildiği gibi bir yokluk değil bilakis derinlerde saklı bir hikâyenin, bir vakarın ve bir bekleyişin sükûtudur. Zira bu topraklar asırlardır akıncı beylerinin, serdengeçtilerin ve diyar diyar dolaşan Türkmen obalarının nefesiyle yoğrulmuş bir menzildir.

Nitekim sokak aralarında dolaşırken kulaklarıma çalınan Türkçe sözler çocukluğumdan beri işittiğim o tanıdık nağmeler gibi ruhuma işledi. Bu aşına sesleri diri tutmaya çalışan insanlar gördüm ki her biri âdeta birer nöbetçi misali dili, kültürü ve hatırayı muhafaza etmekteydi. Gözlerinde öyle bir ışıltı vardı ki yalın kılıç cenge koşan mücahitlerin azmini hatırlatır, o ışık şehrin solgun rengine gizlice hayat verirdi.

Bu çabanın en canlı tezahürü şehir merkezinden ziyade köylerde kendini gösteriyordu. Çukurköy'de, Sofular'da, Bohçalar'da ve Deliorman'ın sair köylerinde kimi zaman bir kahvehanede, kimi zaman bir dernek çatısı altında, kimi vakit de bir evin türlü çiçeklerle bezemiş yemyeşil bahçesinde Türkçe dersleri verilmekteydi. Çocukların ana diliyle bağları kopmasın diye yürütülen bu faaliyetler çoğu vakit resmî hudutların ötesinde bir gönül işi olarak sürdürülüyor, kelimeler kitaplardan ziyade kalpten kalbe taşınıyordu. Dünden

bugüne taşınan bazı hatıraların gölgesi de bu ihtimamı derinleştirmiş; Be-
ne'nin zihinlerde bıraktığı sükût, dili sanki elden kaçmasın diye avuç içinde
rkek bir serçe gibi saklanır hle getirmiştir.

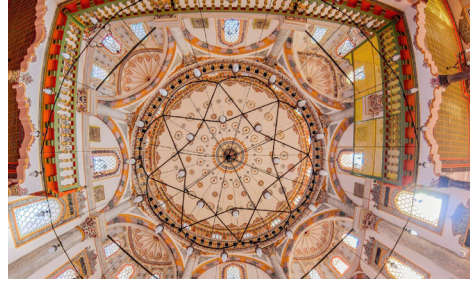
Bu sessiz çabanın ardında ise adı açıkça söylenmese de hissedilen bir öncülük,
bir tertip ve bir irade sezilir. Köy köy dolaşan, kimi zaman bir sınıf kuran, kimi
zaman bir çocuğun diline ilk kelimeyi emanet eden; kimi vakit bir kitabı o-
ğaltan, kimi vakit bir sesi diri tutan bir kudret... Bu yüzden Deliorman köy-
lerinde yürütülen bu hl, insana yalnızca bir gayreti değil bir ruhu hatırlatır.
Sanki bu topraklarda görünmeden yürüyen bir Akıncı Bey'i ile Tomris Hatun
iradesi vardır: Dili koruyan, hafızayı diri tutan, geleceği kelimelerle kuran bir
irade...

şumnu'nun sokaklarında gezerken bir tarafta kaderine terk edilmiş, 1900'l
yılların hatırasını taşıyan tarih binalar, diğer tarafta temizliği ve dzeniyile
ilk bakışta göz dolduran yeşil alanlar insanı hayrete düşürür. Lakin bu alan-
ların içinde yer alan, yenilenmeyi beklediği hlde sanki bu ihtiyaç hiç hisse-
dilmemiş gibi duran ocuk oyuncakları bu düzenin ardındaki ihmali sessizce
fisıldar. Bu tezat âdetâ bir devrin ihtişamı ile başka bir devrin ihmali arasında
sıkışıp kalmış bir manzara arz eder.

Lakin bu şehirde öyle yapılar vardır ki bütün bu hüznü dağıtır. Bunların ba-
şında gelen Tombul Cami mimarisi ve tezyinatıyla âdetâ bir renk cmbşdr.
Kubbesiyle göğe nişan almış, içindeki nakışlarla gönüllere ferahlık veren bu

mabet Şumnu'nun kalbinde atan bir hatıra gibidir. Bu ihtişamın karşı köşesinde ise tozlu ve mükedder bir edayla duran eski bedesten geçmişin suskun bir şahidi gibi camiye nazırdır. Bir vakitler ticaretin, sohbetin ve hayatın merkezi olan bu yapı bugün sessizliğe bürünmüş olsa da ihya edilse Türkçenin yıkıldığı, sözün ve hafızanın bulunduğu bir menzile dönüşmesi pekâlâ mümkündür.

Mahzun yadigârlar arasında dolaşırken ağaçlar arasında saklanmış, kendi hâline bırakılmış bir başka eserle karşılaştım: Kurşunlu Çeşme. Sanki zamanın tozu üzerine çökmüş, kitabesiyle hâlâ bir şeyler söylemek ister gibi sessizce beklemekteydi.

Kitabesinde I. Abdülhamid devrinin ihtişamı, Yeğen Hacı Mehmed Ağa Paşa'nın hayrat niyeti, Ebûbekir Kânî Efendi'nin zarif kalemi ve Mehmed Esad Yesari'nin ince hattı birleşmiştir. Lakin kader öyle tecelli etmiştir ki suyu akmayan bir çeşme gibi tamamlanmamış bir hikâye olarak kalmıştır.

Bu çeşmenin başında durup kitabesini okurken insan suyun değil zamanın akmadığını hisseder. Sanki her satırda bir dua, her kelimedede bir niyaz gizlidir. Ve o niyaz asırlar ötesinden bugüne ulaşır:

“Sekâhüm Rabbühüm şerâben tahûrâ...”

İşte bu sözle anladım ki bu çeşmeden akan su kesilmiş olsa da onun manası hâlâ akmaktadır.

Ve belki de bu yüzden sokak aralarında işitilen o Türkçe sözler de aynı membadan beslenir gibidir: Kesintiye uğrasa da kaybolmayan, zayıflasa da tüken-

meyen bir akış... Çocukların dudaklarında yeniden can bulan, köy odalarında, bahçelerde, mütevazı ders halkalarında yeniden yol bulan bir dil...

Şumnu'da bir başka dikkat çekici zümre de Nüvvab Mektebi talebeleridir. Mütebessim çehreleri, vakur duruşları ve her biri Koca Yusuf heybetinde görünen bu gençler geçmiş ile gelecek arasında kurulan köprünün canlı nişaneleridir. Zira Koca Yusuf ki cihana baş eğdirmiş bir pehlivan, koca yüreğine merhameti sığdırmış bir yiğit idi; lakin ihanetle sınanmış bir kaderin sahibiydi. Onun hatırası bu topraklarda hâlâ diri, hâlâ diridir.

Şumnu bir yandan yeşili, temizliği ve düzeniyle göz dolduran diğer yandan kaderine terk edilmiş yadigârlarıyla insanın yüreğini burkan bir beldedir. Lakin en büyük hazinesi sokaklarında yankılanan o tanıdık Türkçe seslerdir.

Bütün bu manzaralar içinde Şumnu yalnızca bir şehir değil; bir hafıza, bir direniş, bir ses, bir dildir. Ve o dil ki Deliorman'da bir Akıncı Bey'i ile Tomris Hatun iradesiyle yaşatılmakta; çocukların dudaklarında yeniden doğmaktadır.

Temennimiz odur ki bu aşına sesler hiçbir vakit kesilmesin, akıncı ruhu bu diyarlarda ebediyen nöbet tutmaya devam etsin.

Ve biz de sözümüzü o mahzun çeşmenin kitabesinden gelen seda ile nihayete erdirelim:

“Rableri onlara tertemiz bir içecek ikram eder.”

